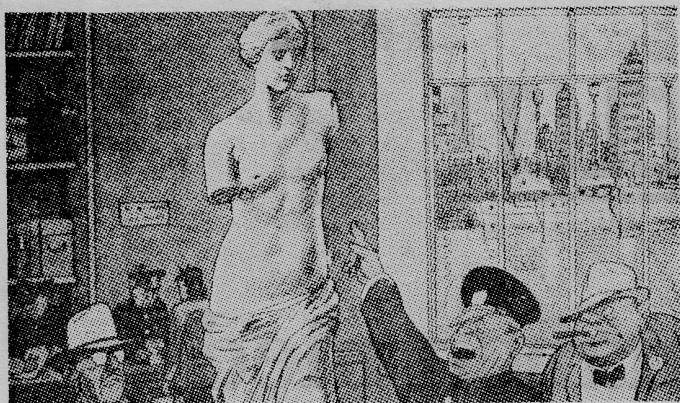

Sovjetunionen som STRYKPOJKE

"Den där kan vi inte släppa in. Vi kan ju inte ta några fingeravtryck på henne" (Julij Ganf i skämttidningen Krokodil)

Allt oftare betraktas Sovjetunionen som en politisk och ideologisk krympling, en pjäs i revolutionens vaxkabinett. Landet, dess folk och språk syns för de flesta ofta avlägset och otillgängligt.

Landet med 250 miljoner invånare är exotiskt och spännande för dem som väljer på gymnasiet, "ute" i den politisk-ideologiska debatten, ointressant för litteraturkritikern.

Men man kan inte avfärdas Sovjetunionen med ett penndrag, hävdar LARS ERIK BLOM-QVIST och BENGT JANGFELDT.

Den som försöker påstå att det förs en viktig politisk debatt och en väsentlig litterär diskussion i Sovjetunionen, möts för det mesta av ett välvilligt intresse blandat med en viss skepsis. Men intresset bottenar inte sällan i den obotfärdiges förhinder. Skepsisen beror på föreställningen att Sovjetunionen, med Churchills ord, skulle vara ett mysterium insvept i en gåta.

VARA SKOLOR erbjuder ryska som ett C-språk, medan franska och tyska är B-språk. När det gäller att välja ett tredjespråk, intalas eleverna att spanskan är en sinekur, medan ryskan är en formlig labyrint av konstiga tecken. De som vågat välja till ryska på gymnasiet,

kien?", "Är du kommunist?". Dessa frågor är symptomatiska. De visar på en nedärvd fördomsfullhet.

FÖR ICKE-SOCIALISTER — i synnerhet konservativa — framstår Sovjetunionen och dess ideologi inte sällan som Djävulens redskap. Och inte bara det: genom att peka på sovjetmarxismens kollaps, tror de sig kunna dödförklara marxismen över huvud. En dylik analys är självklart inte särskilt djuplodande och därtill mycket ohistorisk.

EN LEDSTJÄRNA för stora delar av vänstern har förvandlats till en stat styrd av en revisionistisk för-rädarklick. Det senare är delvis sant, även om epitetet mist sin salta. Vad man emellertid än må

BEVAKNINGEN av den sovjetiska kulturdebatten är oregelbunden och sker ofta i sensationssyfte. När det gäller täckningen av andra länders litterära liv, är inträdet vida större. Man tror sig veta att den sovjetiska kulturella diskussionen förs av inkompetenta bläcksuddare och politruker, som med jämna mellanrum ställer till med häxprocesser mot oliktankande — och sådana finns förvisso. Men den droppvisa informationen leder till alltför snabba slutsatser om det trots allt rika och vitala meningsutbytet i sovjetiska litterära organ.

Författarrättegångarna hör givetvis till bilden, och får inte glömmas bort, men bör inte leda till en dödförklaring av den debatt, som de dömda reagerat emot. En Sinjavskij eller en Daniel finner snabbt — och med rätta — förförläggare, översättare och läsare i Sverige, medan en Solouchin, en Bulgakov eller en Aitmatov förblir okända. Men inte ens de översatta författarna görs rättvisa. Flera gånger har böcker bort och tomt fått omöversättas — exempelvis Pasternaks Doktor Zjivago och Solzjenitsyns En dag i Ivan Denisovitjs liv. Även detta är symptomatiskt. Trots att Sinjavskij, Solzjenitsyn och andra velat förhindra en utgivning av sina böcker på förlag som skulle kunna göra anti-sovjetisk sensation av dem, sker detta ofta — särskilt i England och Tyskland.

I DAG SPELAR de litterära och samhälleligt orienterade tidskrifterna världen över en viktig roll i den kulturella och ideologiska debatten. Men medan Ramparts, Le Nouvel Observateur och Kursbuch är allmänt tillgängliga, förekommer ytterst sparsamma uppgifter om dialogen mellan Novyj Mir och Oktjabr. Här är språkbarriären självfallet fortfarande ett hinder, men det borde vara tämligen lätt att forcera den. Man får inte, med hänvisning till den socialistiska realismens påstådda otidsenlighet,

dra den slutsatsen att debatten skulle vara värdelös för oss.

ORSAKERNA till det svaga och, syns det, vikande intresset för Sovjetunionen är flera. Bristen på allsidig och saklig information om vår närmaste stormakt är skrämmande. Den traditionella rysskräcken spelar säkert fortfarande en stor roll. Sovjetsamhället ter sig för de flesta säkert inte särskilt lockande. Därtill kommer sovjetmarxismens uppenbara oförmåga att erbjuda radikala alternativ i de delar av världen, dit det utrikespolitiska intresset alltmer dras. Den allmänna uppfattningen är vidare att ryskan skulle vara ett sällsynt svårt språk.

Analys!

SKRÄCKEN och skepsisen måste ersättas av kunskap och analys. Redan på gymnasiet måste eleverna uppmuntras att välja till ryska — det räcker inte att två proc gör det. Ryskan som språk måste avdramatiseras.

Forskningen kring sovjetiska förhållanden måste ges större resurser. Man bör bl. a. planera för ett svenskt eller nordiskt forskarinstitut.

Likaväl som de ekonomiska förbindelserna utvecklas år från år, måste vårt kulturella utbyte med Sovjetunionen byggas ut. Översättningar av sovjetiska — inte nödvändigtvis kontroversiella — böcker och artiklar måste göras bättre och oftare.

En politisk debatt, som inte mer djupgående än vad som nu är fallet, sysslar med Sovjetunionens in- och utrikespolitik — är en stympad debatt.

DET FINNS ytterligare ett problem. Den som vill introducera en i hans tycke viktig men "okänd" författare, verka för att bredda intresset för det ryska språket eller mer detaljerat presentera aktuell sovjetisk politik, blir ofta beskyldd för snäva fackintressen. Så är här icke fallet.

vågat välja till ryska på gymnasiet, hedras på universitetet, där språket ska bli ett andraårsämne, med ett års uppehåll i studierna, varvid det mesta hinner falla i glömska. Den som där sedan finner det föga stimulerande eller t o m omöjligt att på grund av den begränsade lärartillgången fortsätta sina studier i ryska eller andra slaviska språk, hänvisas till underbetalda översättningsarbeten av merkantil karaktär inom det privata näringslivet. Det uppenbara behovet av forskning kring sovjetiska förhållanden tillvaratas inte som i andra jämförbara länder, varför intresset för avancerade studier på detta område stagnerar.

DEN ALLMÄNNA attityden till en slavist är reserverad och något undrande. Hon eller han möts ofta av frågor som "Är det inte svårt att lära sig alfabetet?", "Säg nånting på ryska!", "Vad tycker du egentligen om invasionen i Tjeckoslova-

sälta. Vad man emellertid än må tycka om landets politiska system, spelar Sovjetunionen en avgörande roll på den internationella scenen — inte minst i den utsugna delen av världen. Ett sovjetiskt ställningstagande betyder lika mycket för eller emot revolutionen som ett kinesiskt eller amerikanskt. Vare sig den sovjetiska revisionismen av säkerhetsskäl spelar under täcket med USA-imperialismen eller ej — måste man ingående nagelfara problemet.

Fascism?

I DEN IDEOLOGISKA debatten inom delar av vänstern kallas Sovjetunionen ofta kapitalistiskt. Man vill göra gällande att skillnaden mellan detta lands politik och USA:s är minimal och att det i princip bara är fråga om grader i helvetet. Fascism som fascism. Vi finner denna brist på nyans och analys skrämmande och undrar i vårt stilla sinne hur man ska gradera de olika slagen av kapitalism — i decimalbråk?

KINA upplevs nuförtiden — med rätta — som intressantare än Sovjetunionen. Men får man låta sig ledas av vad som är intressant? Och: är verkligen den kinesiska förindustriella revolutionen en levande revolution och revolutionen i det högindustrialiserade Sovjetunionen en revolution i avstannande?

VID EN ANALYS av dessa problem och andra räcker det inte att tillgodogöra sig exempelvis US News & World Report eller Kinesisk bulletin. Var finns de, som lika träget följer Pravda, Izvestija eller Novoje Vremja (som bl a finns på engelska — New Times)? Vad man än må tycka om dagens sovjetmarxism, kan man inte avfärda Sovjetunionen med ett penndrag; ej heller få r man längre skylla på språkbarriärer. Vi har inte råd med det.

15 juli 1969